

DOMINIKA ROGALIŃSKA

Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

**SYSTEM STRATEG
– NOWE NARZĘDZIE MONITOROWANIA ZJAWISK
I REZULTATÓW POLITYK PUBLICZNYCH
W PRZESTRZENI**

Abstract: STRATEG System – New Tool for Monitoring the Effects and Results of Public Policies in the Territorial Area. In recent years a significant growth of concern for measuring a level of regional development is observed. Measurement is inseparably connected with availability of statistical information. An integral element of modern information system, both in terms of organization and content, is regional statistics. The criterion to separate regional statistics is not the content of survey, but the way of data aggregation, which enables to localize phenomena in geographical space. The space in statistical surveys plays a different role but it is always an essential element of data. One of the goals of regional statistics in European Union is monitoring of cohesion policy. This paper presents System for monitoring of development policy – STRATEG, created by Central Statistical Office of Poland. The system monitors implementation of development strategies and public policies as well as cohesion policy the years 2014–2020. Finally, the study presents challenges for regional statistics in the coming years.

Key words: Cohesion policy, information system, monitoring.

Wstęp

W ostatnich latach obserwuje się wyraźny wzrost zainteresowania pomiarem i formułowaniem ocen poziomu rozwoju regionalnego. Z zagadnieniem tym łączy się nierozzerwalnie konieczność dysponowania odpowiednimi informacjami statystycznymi. Istotne miejsce w systemie informacyjnym zajmują służby statystyki publicznej (tj. Główny Urząd Statystyczny (GUS) i urzędy statystyczne), które przez badania statystyczne, system gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji statystycznych, wspomagają dokonywanie ocen poziomu rozwoju regionalnego. Integralnym elementem

nowoczesnego systemu informacyjnego, zarówno w aspekcie organizacyjnym, jak i merytorycznym, jest statystyka regionalna.

Kryterium wyodrębnienia statystyki regionalnej nie jest treść badania, ale sposób agregacji danych podstawowych, umożliwiający lokalizowanie zjawisk w przestrzeni. Przestrzeń (obszar, terytorium) w badaniach statystycznych występuje w różnych rolach, zawsze jest to jednak zasadniczy element zbiorowości statystycznych, informujący o lokalizacji ogólnej jednostek należących do zbiorowości lub je tworzących. Te przesłanki metodologiczne mają istotne znaczenie dla takich zagadnień, jak poziom obserwacji, poziom uogólnienia, stopień i zakres pokrycia informacyjnego, metody analizy rozkładów przestrzennych, system informacji regionalnej.

Jednym z celów statystyki regionalnej krajów Unii Europejskiej jest monitorowanie polityki spójności. Statystyka regionalna pozwala zmierzyć wpływ decyzji politycznych na obywateli mieszkających na określonym terytorium. Jej rolą jest dostarczanie rzetelnych danych m.in. do budowania mechanizmów prowadzenia polityki zorientowanej na fakty (tzw. *evidence-based policy*), czy redystrybucji środków zgodnie z zasadą subsydiarności (np. unijna polityka spójności, „janosikowe” itp.).

W prezentowanym opracowaniu zostanie zaprezentowany *System monitorowania polityki rozwoju – STRATEG*, utworzony przez GUS na potrzeby monitorowania realizacji strategii rozwojowych i polityk publicznych, programowania i monitorowania nowej perspektywy polityki spójności na lata 2014–2020 oraz monitorowania i analizowania trendów i procesów rozwojowych w ich wymiarze terytorialnym. Przedstawione zostaną główne założenia Systemu, w tym jego moduły i funkcjonalności. W podsumowaniu wskazane zostaną dalsze kierunki rozwoju statystyki regionalnej w kontekście wsparcia monitorowania wymiaru terytorialnego polityki spójności.

1. Rola statystyki publicznej w monitorowaniu polityki spójności

Jak wskazują doświadczenia ostatnich lat, wraz z ewolucją systemu zarządzania strategicznego rozwojem i coraz silniejszym ukierunkowaniem polityk publicznych na wymiar terytorialny, obserwuje się jakościowe zmiany oczekiwań wobec statystyki publicznej. Statystyka, także regionalna, postrzegana jest nie tylko jako główne źródło wysokiej jakości oficjalnych danych, ale także jako partner dysponujący potencjałem eksperckim, instytucjonalnym i infrastrukturą. Jest to niezwykle istotne do tworzenia warunków rozwoju prac analitycznych i prognostycznych, budowy systemu

monitorowania i ewaluacji, a także rozwoju zasobów ludzkich administracji publicznej, zaangażowanych w szczególności w przygotowanie oraz monitorowanie realizacji strategii i polityk publicznych, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

Powyższe przesłanki legły u podstaw włączenia GUS do projektu Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (MIR; wcześniej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego) pt. *Zarządzanie strategiczne rozwojem – poprawa jakości rządzenia w Polsce* z zadaniem „Opracowanie systemu wskaźników kluczowych dla monitorowania i programowania polityki rozwoju”. Przedsięwzięcie, realizowane przez GUS na mocy porozumienia z MIR, miało na celu usprawnienie procesu monitorowania i programowania polityki rozwoju przez zapewnienie zintegrowanego systemu informacji na potrzeby monitorowania realizacji strategii rozwojowych i polityk publicznych, programowania i monitorowania nowej perspektywy polityki spójności na lata 2014–2020 oraz monitorowania i analizowania trendów i procesów rozwojowych w ich wymiarze terytorialnym.

Podstawą do podjęcia współpracy w tym zakresie były nałożone na Prezesa GUS obowiązki wynikające z zapisów w dokumentach strategicznych, w szczególności w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie 2010–2020* oraz *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030*. Zapisy dokumentu „Plan działań KSRR” (przyjętego przez radę Ministrów 2 listopada 2010 r.) jednoznacznie wskazały na konieczność przygotowania bazy wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego w układach terytorialnych na potrzeby monitorowania zjawisk i trendów rozwojowych oraz efektów prowadzonych polityk publicznych. Wskazano, że zadanie to ma być realizowane przez Ministra Rozwoju Regionalnego we współpracy z Prezesem Głównego Urzędu Statystycznego.

Budowa Systemu trwała ok. 10 miesięcy (XI 2012 r. – IX 2013 r.). STRATEG jako jeden z systemów informacyjnych polskiej statystyki publicznej został udostępniony do publicznego użytkowania 30 września 2013 r. Założono utrzymanie Systemu przynajmniej do 2022 r.

2. Założenia systemu STRATEG – zakres przedmiotowy i terytorialny

System STRATEG został zbudowany na podstawie zestawów wskaźników monitorujących, pochodzących z różnych dokumentów strategicznych.

Zakres przedmiotowy Systemu obejmuje roczne dane monitorujące realizację: na szczeblu europejskim – *Strategii Europa 2020*, na szczeblu krajowym – dokumentów o charakterze strategicznym, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwoju, tj.:

- *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności* (DSRK);
- *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo* (SRK 2020);
- Strategie rozwoju (tzw. strategie zintegrowane): *Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki*; *Strategia rozwoju kapitału ludzkiego*; *Strategia rozwoju transportu*; *Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko*; *Strategia Sprawne państwo*; *Strategia rozwoju kapitału społecznego*; *Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony Miasta Obszary wiejskie*; *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*; *Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP*.

Na szczeblu regionalnym zasoby Systemu będą sukcesywnie uzupełniane o wskaźniki monitorujące Strategie ponadregionalne (tj. *Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*, *Strategię Rozwoju Polski Południowej do 2020 r.*, *Strategię Polski Zachodniej*) oraz strategie rozwoju województw. Natomiast w miarę przyjmowania dokumentów strategicznych przez Komisję Europejską, STRATEG zasilony zostanie również o wskaźniki monitorujące cele strategiczne nowej perspektywy finansowej polityki spójności na lata 2014–2020 zawarte w Umowie Partnerstwa, krajowych i regionalnych programach operacyjnych. Dodatkowo, w ramach pełnego zasobu informacyjnego bazy, wydzielono zestawy wskaźników kluczowych służących monitorowaniu celów strategii będących podstawą programowania systemu wskaźników dla nowej perspektywy polityki spójności. Będą one prezentowane w czterech blokach tematycznych, tj.: *Rozwój zrównoważony*, *Rozwój inteligentny*, *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu*, *Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej*.

Oprócz grupowania danych według strategii i programów oraz bloków polityki spójności, dodatkowo zidentyfikowany został zestaw wskaźników pochodzących z systemu statystyki publicznej, które nie znalazły się w dokumentach o charakterze strategicznym, ale są istotne dla procesu monitorowania polityki rozwoju (wskaźniki kontekstowe). Te i pozostałe wskaźniki zostały pogrupowane według następujących obszarów tematycz-

nych, które będą podlegać monitorowaniu, tj.: Ochrona środowiska, Sprawność państwa i bezpieczeństwo publiczne, Spójność terytorialna, Ludność, Rynek pracy, Dochody ludności; Integracja społeczna, Kapitał społeczny, Infrastruktura, Edukacja i wychowanie, Ochrona zdrowia, Kultura; Turystyka; Sport, Badania i innowacje, Społeczeństwo informacyjne, Rolnictwo, Produkcja; Sprzedaż detaliczna; Ceny, Energia, Transport i łączność, Wymiana międzynarodowa; Inwestycje zagraniczne, Przedsiębiorczość i konkurencyjność, Finanse publiczne, Rachunki narodowe.

System STRATEG zawiera wskaźniki ze statystyki publicznej oraz kilkudziesięciu innych źródeł, do których należą m.in. instytucje naukowe, centra, instytuty i urzędy o zasięgu krajowym i regionalnym, bazy danych instytucji i organizacji międzynarodowych. Zasilanie zestawu wskaźników pochodzących z zasobów statystyki publicznej jest dokonywane cyklicznie, nie rzadziej niż raz na kwartał. W trakcie analizy źródeł informacji okazało się, że część danych wpisanych do dokumentów o charakterze strategicznym pochodzi spoza systemu statystyki publicznej. W takich sytuacjach, w celu zapewnienia dostępu do danych i metadanych, czy regularnej aktualizacji szeregów danych, wsparcia w zasilaniu udzielały instytucje odpowiedzialne za poszczególne dokumenty strategiczne.

Obszerny zestaw mierników kluczowych dla monitorowania rozwoju (głównie o rocznej częstotliwości) jest dostępny na poziomie kraju, jak również, tam gdzie jest to zasadne i możliwe, na niższych szczeblach podziału terytorialnego (NTS poziomy 2–5, z uwzględnieniem podziału miasto/wieś na podstawie TERYTU). W celu zapewnienia możliwości porównań międzynarodowych, System gromadzi również podstawowe wskaźniki dla Unii Europejskiej i krajów członkowskich oraz zestaw wybranych wskaźników dla regionów Unii Europejskiej (NUTS2).

Wyzwaniem dla rozbudowy Systemu będzie opracowanie zestawu wskaźników do monitorowania zjawisk zachodzących na obszarach funkcjonalnych, bowiem polityki realizujące proces osiągania spójności terytorialnej przechodzą obecnie od interwencji w administracyjnie wyodrębnionych układach terytorialnych do interwencji w obszarach funkcjonalnych – terytorium, którego elementy uzupełniają się w zachodzących procesach gospodarczych, społecznych czy przyrodniczych. Przejście od administracyjnych (województwo, powiat, gmina) lub specjalnych (obszary metropolitalne) jednostek organizacji terytorialnej do elastycznych obszarów powiązań funkcjonalnych dotyczy odejścia od jednostek NUTS 2 i NUTS 3 jako jedynych obszarów terytorialnego adresowania polityk UE. Nowe

obszary interwencji to także obszary o niekorzystnych warunkach przyrodniczych, demograficznych lub najbardziej oddalone (w skali UE to głównie regiony wyspiarskie lub północnej – peryferyjne względem całej UE).

3. Podstawowe funkcjonalności systemu

Podstawą dla systemu STRATEG jest baza danych utworzona w środowisku MS SQL Server. Na potrzeby tej bazy opracowano specjalną aplikację, która umożliwia pozyskiwanie oraz wprowadzanie danych definicyjnych, na ustawienie powiązań relacyjnych między poszczególnymi rodzajami danych definicyjnych, a także wprowadzenie wartości wskaźników (pośrednich i docelowych) z dokumentów strategicznych. Na potrzeby bazy danych opracowano również procedury umożliwiające pozyskiwanie oraz wprowadzanie wartości rzeczywistych wskaźników (oprócz wartości pośrednich i docelowych dla wskaźników zapisanych w strategiach). W rezultacie Użytkownik ma zapewniony dostęp do danych, które mogą być zaprezentowane w formie tablicy (predefiniowanej lub dynamicznej), wykresu i mapy.

Dążąc do zapewnienia kompleksowej informacji dla Użytkownika systemu, przewidziano zbiór informacji stanowiących wsparcie metodologiczne w postaci m.in. metryczek wskaźników, czy wyboru informacji tekstowych (analiz i opracowań). Dodatkowo przygotowano zestaw strategii i programów przyjętych przez Radę Ministrów wraz z odesłaniem do instytucji za nie odpowiedzialnych. Ponadto, w celu ułatwienia korzystania z systemu przygotowano wiele informacji ułatwiających Użytkownikowi pracę z systemem, m.in. Instrukcję dla Użytkownika systemu, FAQ.

Ze względu na unikatowy charakter tworzonego systemu, szczególnie istotnym elementem prac było opracowanie powiązanych ze sobą modułów wizualizacji (prezentacji informacji w formie map i wykresów). Zastosowane rozwiązania wzorowano na bazach danych organizacji międzynarodowych.

3.1. Moduł tablic

Moduł obsługuje dwa rodzaje tablic – statyczne oraz dynamiczne. Tablice statyczne służą do wizualizacji w formie tabelarycznej zasobów informacyjnych dotyczących wskaźników dla wybranego typu porządkowania, tj. według:

- strategii i programów (prezentowane są wszystkie wskaźniki zdefiniowane w wybranej strategii, uszeregowane według celów zapisanych w tej strategii, z wyróżnionymi wartościami bazowymi, pośrednimi oraz docelowymi);
- polityki spójności (wskaźniki pogrupowane są według zdefiniowanych celów polityki spójności);
- obszarów tematycznych (wskaźniki są pogrupowane według ustalonych obszarów tematycznych);
- poziomu terytorialnego (wskaźniki pogrupowano według jednostek samorządu terytorialnego).

Tablice statyczne mają zdefiniowany, niemodyfikowalny wygląd. Tablice dynamiczne wykorzystane są do przedstawienia wartości dla dowolnie wybranych wskaźników. Jest to domyślny widok prezentacji danych, powiązany z modułami wykresów oraz mapy.

3.2. Moduł wykresy

System STRATEG zapewnia bogate możliwości wizualizacyjne na wykresach i mapach. Zastosowane rozwiązania wspierają prace związane z raportowaniem w zakresie realizacji strategii, jak również analizy danych.

Podstawę do utworzenia wykresu stanowią wskaźniki:

- Prezentowane w tablicy statycznej poszczególnych strategii – użytkownik otrzymuje domyślny wykres prezentujący dane dla pierwszego wskaźnika z wybranej strategii. Na wykresie oprócz wartości rzeczywistych możliwa jest również prezentacja wartości bazowych, pośrednich oraz docelowych, które zostały zapisane w dokumentach strategicznych, a także m.in. zmiana kolorów czy rodzaju wykresu.
- Prezentowane w tablicy dynamicznej – użytkownik uzyskuje wykres w układzie domyślnym. Następnie może wprowadzić zmiany w jego ustawieniach m.in. zmiana typu wykresu, lat, jednostek terytorialnych, kolorystyki. W przypadku części danych możliwy jest również wybór dodatkowych wymiarów: grupy wiekowe, miasto-wieś oraz płeć. Wartości wskaźników dostępne w szeregu czasowym można zaprezentować w postaci wykresów dynamicznych. Niektóre możliwości tworzenia wykresów zostały zablokowane ze względu na ograniczenia metodyczne. Wykonany wykres można eksportować do następujących formatów: JPG, PNG, EMF, SVG lub PDF.

W systemie STRATEG zapewniono możliwość prezentacji danych na następujących typach wykresów: słupkowy, słupkowy sumaryczny, słupkowy strukturalny, liniowy, punktowy, warstwowy sumaryczny, wykres pudełkowy, kołowy. Po analizie wszystkich czynników wpływających na poprawną formę prezentacji danych na wykresach, w celu wsparcia bieżącej pracy użytkownika uznano za konieczne ustawienie pewnych ograniczeń i warunków brzegowych dla prezentacji danych na wykresie w zależności od wybieranych cech, tj.: liczba lat, liczba wskaźników, liczba jednostek prezentacji (tj. miar) dla wybranych wskaźników, liczba wybranych wymiarów (grupy wieku, płeć, miasto/wieś) w wybranych wskaźnikach, liczba jednostek terytorialnych.

3.3. Moduł mapy

W systemie STRATEG moduł wizualizacji kartograficznej pozwala na prezentowanie danych na kartogramach oraz kartodiagramach. Mapy bazowe (podkłady do kartogramów) zostały opracowane na podstawie map z Państwowego Rejestru Granic. Mapy poddano generalizacji przebiegu granic na potrzeby prezentacji w Internecie. Corocznie będzie następowała weryfikacja i zmiana podkładu mapy na obowiązujący w roku, dla którego zamieszczone są w bazie najnowsze dane.

Podstawę do utworzenia wykresu stanowią wskaźniki prezentowane w tablicy dynamicznej. W zakładce „Mapa” użytkownik może wyświetlić dane w postaci map tematycznych – kartogramu (dla danych względnych) i kartodiagramu (dla danych bezwzględnych). Prezentacja na mapach obejmuje następujące poziomy terytorialne: kraje UE, NTS 2, NTS 3, NTS 4, NTS 5 (trzy rodzaje gminy: miejską, wiejską oraz miejsko-wiejską) oraz zdefiniowane obszary funkcjonalne (obecnie Polska Wschodnia). Możliwe jest prezentowanie wartości wskaźników dla kilku lat z wykorzystaniem osi czasu. Moduł pozwala na indywidualne dostosowanie wyświetlanych map, np. powiększanie i zmniejszanie prezentowanego obszaru (zoom), ukrywanie niektórych elementów (legandy, kartodiagramu), zaznaczanie wybranej jednostki, nanoszenie nazw jednostek, wyświetlanie konturów województw, zmianę metody klasyfikacji danych, zmianę wymiarów, tj. grupy wieku, miasto-wieś, płeć. Możliwy jest także dobór palety barw. Wykonaną mapę można eksportować do następujących formatów: JPG, PNG, EMF, SVG lub PDF.

3.4. Pozostałe moduły

Moduł „Metadane i analizy” zawiera informacje metodologiczne o wskaźnikach oraz analizy dotyczące kształtowania się zjawisk, zarówno na poziomie ogólnopolskim, jak i w przekrojach terytorialnych. Użytkownik znajdzie w tej zakładce m.in. informacje o wskaźnikach w formie metryczek, zawierające szczegółowe opisy metodologiczne poszczególnych wskaźników – dla każdego wskaźnika dostępna jest oddzielna metryczka. Oprócz definicji wskaźnika i opisu metodologicznego użytkownik znajdzie informację o częstotliwości aktualizacji danych, dostępności danych na określonym poziomie terytorialnym, w jakich dokumentach strategicznych został ujęty i jakie cele w tych dokumentach monitoruje. Definicje pojęć stosowanych w ramach systemu STRATEG są również dostępne w formie krótkich informacji, które służą użytkownikowi do wyjaśnienia znaczenia terminów bez konieczności sięgania do metryczek.

W części „Analizy i opracowania” zostały pogrupowane według obszarów tematycznych podstawowe informacje obrazujące sytuację i tendencje w danym obszarze oraz publikacje i inne opracowania (notatki informacyjne, komunikaty). Opracowania zostały pogrupowane na ogólnopolskie oraz regionalne. Te dotyczące wielu tematów będą przydzielone do dodatkowej pozycji „Informacje wielodzielnicowe”. Ponadto, pod listą obszarów znajdują się linki: „Raporty i ewaluacja” oraz „Raporty międzynarodowe”. Po kliknięciu na „Raporty i ewaluacja” użytkownik będzie skierowany na stronę MIR, zawierającą dokumenty związane z monitorowaniem i oceną stopnia osiągniętych rezultatów. Pod pozycją „Raporty międzynarodowe” umieszczono rozwijalną listę publikacji organizacji międzynarodowych, takich jak OECD, Bank Światowy, czy ONZ. Tytuły publikacji są bezpośrednimi linkami do stron, na których są te publikacje zamieszczone.

4. Wyzwania dla statystyki regionalnej

Globalizacja w życiu gospodarczym i społecznym powoduje trudności w uchwyceniu wymiaru terytorialnego zjawisk. W najbliższych latach wyzwaniem dla statystyki regionalnej będzie zapewnienie wskaźników statystycznych do analiz efektywności polityki spójności. Szczególna rola przypadnie analizie tzw. miękkich czynników rozwoju, np. jakości kapitału ludzkiego, edukacji itp., które stanowiąc będą uzupełnienie niezwykle istotnych badań zróżnicowania innowacyjności, przedsiębiorczości i innych

zmiennych wpływających bezpośrednio na tempo rozwoju. Dla formułowania celów, monitoringu i ewaluacji tej polityki konieczne jest silniejsze akcentowanie roli statystyki publicznej jako źródła niezbędnych danych.

Po dokonaniu delimitacji obszarów funkcjonalnych konieczne będzie określenie, nieznanego pokrycia w zasobach statystyki publicznej, potrzeb informacyjnych i dążenie do ich zaspokojenia. W celu zwiększenia oferty informacyjnej w zakresie statystyki regionalnej na niższych poziomach agregacji widoczna jest potrzeba rozwinięcia prac metodologicznych zmierzających do wzbogacenia obserwacji statystycznej małych obszarów i metod estymacji w warunkach małej liczebności próby.

Rozszerzenie źródeł danych statystycznych z wykorzystaniem w tym zakresie źródeł administracyjnych, w połączeniu z funkcjonującymi obecnie badaniami, pozwoli na otrzymanie ważnych informacji w okresach między spisami w przekrojach terytorialnych (np. w zakresie wykształcenia ludności, gospodarstw domowych itp.).

W zakresie polityki udostępniania planuje się dalszy rozwój form prezentacji danych. Wyzwaniem stojącym przed statystyką publiczną jest dostarczanie informacji w takim czasie, aby odbiorcy mogli na ich podstawie podejmować decyzje w procesie zarządzania, a nie tylko analizować przeszłe wydarzenia. Informacje statystyczne powinny więc posiadać odpowiednią formę i zakres ułatwiający ich szybką analizę. Rzetelne przygotowanie strategii rozwoju wymaga korzystania ze statystyk publikowanych przez GUS, natomiast trafność i skuteczność tych działań w dużej mierze zależy od zdolności analitycznego i strategicznego myślenia osób przygotowujących taki dokument.

Utrzymanie i umocnienie pozycji statystyki regionalnej w systemie informacyjnym państwa wymaga dalszego rozwoju współpracy ze środowiskiem naukowym. Współpraca ta w różnych formach i z różnym nasileniem miała miejsce od wielu lat. Jej podstawą na poziomie regionalnym są porozumienia i/lub listy intencyjne między jednostkami naukowymi a GUS i/lub urzędami statystycznymi. Na poziomie centralnym taką płaszczyznę współdziałania stanowi *Porozumienie o współpracy między GUS a Komitetem Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN*, zakładające pogłębienie współpracy w formie badań i analiz oraz wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie badań regionalnych i lokalnych, problematyki zagospodarowania przestrzennego oraz terytorialnego wymiaru zjawisk społeczno-gospodarczych.

W szczególności dla rozwoju badań regionalnych i prac metodologicznych pożądanym jest włączenie nauki w proces identyfikacji potrzeb informacyjnych i ustalania priorytetów badawczych, a przede wszystkim – rozwiązywania problemów metodologicznych, w szczególności – przełamywania ograniczeń dla statystyki regionalnej, wynikających ze stosowania na coraz szerszą skalę badań reprezentacyjnych oraz łączenia danych z różnych źródeł, w tym administracyjnych.

Oprócz wymienionych wyzwań merytorycznych, do rozwoju statystyki regionalnej istotne są również wyzwania organizacyjne, związane z podejmowaniem działań w zakresie pozyskiwania środków na rozwój badań (potrzeby zgłaszane przez samorządy do PBSSP). Ograniczoność środków (finansowych i ludzkich) wymusza ustalanie priorytetów we wszystkich zakresach działania statystyki regionalnej. Istotny aspekt to również nawiązanie dobrej współpracy z decydentami (na poziomie krajowym i regionalnym) oraz współpraca z innymi jednostkami organizacyjnymi w zakresie pozyskiwania i udostępniania danych; dostęp do „dobrej” informacji (potrzebnej ludności i podmiotom do działalności) wymaga współpracy wszystkich aktorów rynku informacyjnego (spójność, aktualność, rzetelność i użyteczność informacji).

Priorytetem staje się również dalszy rozwój systemu monitorowania rozwoju STRATEG. Według stanu na wrzesień 2013 r. baza została zasilo-
na ponad 650 wskaźnikami pochodzącymi z ponad 80 źródeł. Po uwzględnieniu różnych przekrojów terytorialnych i wymiarów, w bazie danych funkcjonowało ponad milion rekordów. Liczba wskaźników będzie systematycznie wzrastała w miarę uzupełniania systemu o kolejne dokumenty, wykraczające poza uzgodnienia przyjęte na etapie podpisywania Porozumienia (np. strategię wojewódzkie, programy operacyjne).

Tworzony system z założenia miał ułatwić koncentrację, kierunkowanie, koordynację i monitorowanie interwencji publicznej oraz umożliwić prowadzenie polityki opartej na faktach. Zakres przedmiotowy – umożliwić dostosowanie informacji do potrzeb debaty krajowej i europejskiej, a bogaty zestaw informacji metodologicznych, stanowić element edukacyjny i wyjaśniający znaczenie wskaźników w analizowaniu zjawisk oraz wsparcie w prowadzonych analizach przez zastosowanie funkcjonalności i wizualizacje w postaci map i wykresów, które ułatwią analizę i wnioskowanie.

Celem podejmowanych działań rozwojowych jest dalsze doskonalenie funkcjonalności systemu, rozwijanie możliwości jego wykorzystywania przez różne grupy użytkowników m.in. przez opracowanie podręcznika

użytkownika systemu STRATEG oraz podręcznika ułatwiającego analizę i interpretację kluczowych wskaźników monitorowania celów polityki spójności, a także doskonalenie form prezentacji i funkcjonalności, w tym rozwinięcie form prezentacji danych dla UE na poziomie NUTS 2. Opracowanie wersji anglojęzycznej systemu, w tym rozwinięcie zasobów informacyjnych systemu STRATEG na podstawie krajowych i regionalnych programów operacyjnych polityki spójności 2014–2020 ma służyć wykorzystaniu na potrzeby monitorowania przyszłej perspektywy polityki spójności.

Podsumowanie

W opracowaniu pokazano, jaką drogę powinna przejść statystyka, aby przystosować się do zmian wyznaczonych na tle debaty o polityce spójności. Niezwykle szybkie tempo zmian zachodzących we współczesnym świecie wymaga odpowiednich reakcji ze strony planujących badania statystyczne (zmiany metodologii i zakresu w funkcjonujących badaniach i wprowadzanie nowych).

Statystyka publiczna stoi przed koniecznością rewizji niektórych elementów systemu zbierania i prezentacji danych w celu zaspokojenia nowych potrzeb informacyjnych. Rozwój kompleksowego systemu informacyjnego z udziałem statystyki publicznej, opartego na wysokiej jakości danych statystycznych, pozyskanych z różnych źródeł publicznych (statystycznych i pozastatystycznych), warunkuje stworzenie spójnego i powszechnie dostępnego źródła danych.

Wyzwania, jakie stoją przed statystyką regionalną determinowane są nie tylko przemianami natury społeczno-gospodarczej czy politycznej, ale również wynikają z nowych możliwości technicznych. Propozycje rozwiązań w wielu obszarach tematycznych mogą zostać w istotny sposób wzbogacane dzięki współdziałaniu środowiska naukowego z praktyką statystyczną – dotyczy to zwłaszcza problemów natury metodologicznej, bardziej precyzyjnego określenia potrzeb informacyjnych poszczególnych grup odbiorców, a także, co jest chyba najtrudniejsze, szeroko rozumianych prac analitycznych.

Zbudowany przez GUS system STRATEG umożliwia wszystkim zainteresowanym użytkownikom pozyskanie informacji koniecznych do monitorowania efektów polityki rozwoju. Wykorzystywanie systemu przyczyni się do udoskonalenia m.in. monitorowania i analizowania trendów i proce-

sów rozwojowych, szczególnie w wymiarze terytorialnym, programowania nowej perspektywy polityki spójności na lata 2014–2020 w zakresie systemu wskaźników oraz monitorowania realizacji strategii rozwojowych i polityk publicznych. Jego wszechstronny charakter już dziś pozwala na określenie go nie tylko bazą danych ale bazą wiedzy.

Literatura

- European Regional and Urban Statistics Reference Guide, Methodologies and Working papers*, Eurostat, 2009.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r.).
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie* (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r.).
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013 (NSS)* (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r.).
- Oleński J., 2006, *Infrastruktura informacyjna państwa w globalnej gospodarce*. Wyd. UW, Warszawa.
- Plan działań. Informacja w sprawie działań niezbędnych do podjęcia przez RM i inne podmioty publiczne zapewniających wdrożenie przyjętej przez RM 13 lipca 2010 r. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 2 listopada 2010 r.).
- Rozporządzenie (WE) NR 1059/2003* Parlamentu Europejskiego i Rady z 26 maja 2003 r. w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS).
- Stiglitz J. E., Sen A., Fitoussi J.-P., 2009, *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. Bruksela.
- Urban Audit Glossary (Compilation of variable definitions)*.
- Wniosek Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady* ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
- Wyjść poza PKB Pomiar postępu w zmieniającym się świecie*, Komunikat Komisji Wspólnot Europejskich do Rady i Parlamentu Europejskiego, KOM(2009) 433, Bruksela, 2009.

Źródła Internetowe:

- Strona internetowa projektu Urban Audit, <http://www.urbanaudit.org/>.
- Strona internetowa systemu STRATEG, <http://strateg.stat.gov.pl/>.